

18. ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В АСПЕКТІ РОЗВИВАЮЧОГО НАВЧАННЯ

Л. В. Юрчук , *ст. викл.*

Л.П. Яненко, *ст. викл.*

Національний університет харчових технологій

За останні роки маємо певні зміни у технологіях навчання іноземним мовам як відповідь на значне посилення вимог до

мовної компетенції. Досконале знання мови є важливим інструментом як для успішного міжнародного спілкування, так і для швидкого трансферу новітніх технологій. Тому в процесі навчання все більша увага зосереджується на розвитку компетентності, на необхідність більшого заглиблення у культуру і світогляд людей, рідна мова яких вивчається. Для вирішення центральних проблем викладання іноземних мов, таких як питання визначення цілей та відповідного змісту навчання, найбільш ефективним є ідея про навчання не тільки безпосередньо мові та іноземній культурі в самому широкому сенсі слова, але також викладання іноземних соціокультурних знань, розвиток розуміння лінгвістичної тотожності та світогляду іноземною мовою, розвитку соціокультурної компетенції, розвитку відчуття мови. Це показує, що при підготовці учасника міжкультурної комунікації, для успішного вивчення іноземної мови та культури, особливу увагу слід приділити розвитку особистісної готовності студента до діалогу культур, тобто взаєморозуміння між народами [1].

На основі наукових результатів прагмалінгвістики та беручи до уваги посилення статусу іноземної мови як засобу спілкування і розуміння у міжнародній спільноті, підкреслюємо необхідність посилення прагматичних аспектів вивчення мов. Мовна підготовка майбутніх фахівців у технічному університеті неможлива без їх всебічного розвитку. У цьому контексті справедливо говорити про розвиваюче навчання як засіб загального когнітивного збагачення та розвитку кожного студента. Дійсно, підготовка сучасного

професіонала, який відповідає вимогам сьогодення і майбутнього, вимагає формування у студентів потреби не лише вивчення іноземної мови, але і розвитку ключових компетенцій, що дозволить їм поліпшити як свою мову так і професійний рівень, тобто поліпшити їх загальну компетенцію.

У сучасних методиках розвиваюче навчання розглядається як загальний принцип вивчення іноземної мови [2,3,4]. Успішне навчання спеціаліста неможливе без його всебічного розвитку засобами різних академічних дисциплін, включаючи іноземну мову. Розвиваюче навчання є процесом, у якому велика увага приділяється інтелектуальному розвитку, спрямованому на формування знань як організованої системи. В процесі розвиваючого навчання відбувається збагачення знань учня, розвиток усіх сторін його особистості. Ключовим моментом розвиваючого навчання є діяльнісний підхід для реалізації принципу саморозвитку та розкриття творчого потенціалу студентів з урахуванням специфіки іноземної мови. Тому система нашої освіти повинна забезпечити слухачів не тільки засвоєнням основ спілкування за допомогою іноземної мови, але і долучити їх до духовних і культурних цінностей народу, що є носієм цієї мови, до його наукових досягнень і основ міжкультурної комунікації. При цьому, у процесі вивчення іноземної мови повинні враховуватися індивідуальні здібності кожного студента. Можливості іноземних мов для розвитку та виховання людини до теперішнього часу не вивчені до кінця. Вивчення іноземної мови

закладає основу для мовленнєвої діяльності як потужного додаткового засобу розширення інтелектуальних горизонтів студентів, підвищує їх знання про структуру їх рідної мови, допомагає краще зрозуміти основи людського спілкування, сприяє вихованню моральних якостей. Розвиваюче навчання, як принцип вивчення іноземної мови, формує особистість студента, що в свою чергу, забезпечує відповідальне ставлення до знань, послідовність і наполегливість у освітній діяльності, успіх принципу безперервної освіти.

Процес навчання іноземній мові у ВНЗ має надати студенту не тільки знання відповідної професійної термінології, але він також має бути введений у світ духовних цінностей світової культури. Сьогодні головним рушієм є всебічно освічена людина, її інтелект, філософія, освіта, мораль та звичаї. «Основні проблеми людства будуть вирішуватися не в економічній або політичній сферах, а в сфері культури», - пише К. Колін. Таким чином, розвиваюче навчання іноземній мові спрямоване на підвищення міжкультурної комунікації студента, розширення горизонту його знань, формування сучасного світогляду майбутнього фахівця, забезпечення неперервності у формуванні мовних вмінь та усних навичок. При цьому в процесі навчання проводиться цілеспрямована робота щодо формування когнітивних здібностей та пізнавальних потреб студентів.

Важливе значення у розвиваючому навчанні має організація і підбір навчального матеріалу. Завдання з іноземної мови потріб-

но наблизити до потреб забезпечення пристойного спілкування в соціокультурній і професійній сферах. Кожна нова тема, нове завдання базується на основі вже пройденого матеріалу, забезпечуючи розширення лексико-граматичних знань і тим самим сприяючи вдосконаленню мовних навичок. Завдання з кожної теми повинні бути сформульовані так, щоб вони викликали активний розумовий процес: порівняння, синтез, аналіз, тобто розвивали критичне мислення. На основі критичного мислення студент формує власне бачення проблеми, виражає свою позицію. Тексти і приклади діалогічного мовлення мають бути аутентичними.

Навчання іноземній мові у немовному університеті вимагає широкого знайомства студентів з культурою народу - носія даної мови, тобто з його лінгвокультурою. До лінгвокультури відносимо певні знання з відповідного країнознавства та оволодіння іномовною комунікативною компетенцією. Разом з тим, звертаючись до іншої культури, той, хто вивчає іноземну мову має бути носієм своєї культури. Його фонові знання збагачуються і зростають. Це поняття є складовою частиною сприйняття світу. Фонові знання включають в себе ключові слова з проблеми, організовані так, щоб студенти змогли вільно орієнтуватися в ній. Для цього потрібна інформація про відповідні відомості та факти, дати і цифри.

При цьому, певною мірою студент, як фізична особа, стає носієм світової культури. Переважним видом мовленнєвої діяльності є розмовна мова. На даному етапі відбувається активація лексико-граматичного матеріалу, необхідного для

соціально-культурного спілкування з носіями різних культур і мов. Через ідіоми та приказки, які живуть в мові і несуть відбитки культури, історії, способу життя і думки відбувається знайомство з менталітетом людей певної країни, що є одним з напрямів розвиваючого навчання. На заняттях з іноземної мови розвиваюче навчання також реалізується через ролеві ігри, через пошук інформації в Інтернеті тощо [5,6,7].

Взагалі, якщо навчання призводить до розвитку пізнавальних, творчих можливостей людини, то його можна вважати розвиваючим навчанням, тобто навчанням, при якому спеціальними засобами проводиться цілеспрямована робота щодо розвитку когнітивних здібностей та пізнавальних потреб студентів у процесі навчання. Однак навчання студентів самому процесу мислення, його загальним засобам повинно відбуватися і розвиватися у процесі засвоєння та застосування знань, у реальних діях. Принцип розвиваючого навчання став особливо актуальним останнім часом через зростання наукових знань. Студенти не в змозі запам'ятати всю необхідну інформацію. Тому дуже важливо навчити студентів працювати самостійно, швидко знаходити потрібні нові знання та здобувати навички. Таким чином, завдання навчити самостійно вчитися включає в себе розвиток навичок самостійного мислення, творчого застосування набутих знань на практиці.

Розвиваюче навчання включає в себе використання проблемного типу навчання та його основних технологій, таких як проблемні бесіди, формування проблемних задач, проблемне викла-

дання, створення проблемних ситуацій [6]. Проблемне навчання включає використання в навчальному процесі цільових пошукових дій. Це значно підвищує мотивацію вивчення іноземної мови. Досвід показав, що мотивація, інтерес, потреба у навчанні є основними і необхідними умовами навчання, фундаментом, на якому виникають, фіксуються і розвиваються знання, навички та практичний досвід студентів. Важливо використовувати у процесі вивчення іноземної мови різні методи проблемного навчання, створювати під час занять спеціально організовані проблемні ситуації.

Основою використання проблемних задач є розрізнення репродуктивних, тобто шаблонних, і продуктивних творчих компонентів розумової діяльності. Якщо перші озброюють студентів певними знаннями, уміннями і навичками, то другі можна застосовувати для гнучкого вирішення нових завдань. Для успіху продуктивного мислення потрібен міцний фундамент — знання та навички, які люди можуть творчо використовувати за інтелектуальних труднощів, тобто коли стикаються із задачами проблемного характеру. Співвідношення репродуктивного і продуктивного компонентів у процесі навчання змінюється і характеризується діалектичністю [8,9]. Потрібно відзначити, що, якщо під час початкової стадії вивчення відсоток продуктивних завдань повинен бути досить великий, то у подальшому на передній край виходять творчі завдання, які вимагають розкриття самостійних можливостей, творчого застосування власного

мислення для вирішення спеціально підібраних і вбудованих у навчальну систему завдань.

Широке застосування на заняттях з іноземної мови проблемних ситуацій сприяє розвитку мовнорозумової діяльності студентів [10,11]. Як один з видів проблемного навчання, вони спонукають до активних мовних дій, провокують розвиток продуктивної і творчої мови. Це пов'язано з тим, що у проблемних мовних ситуаціях достеменно невідомо або предмет дії, або засіб дії. Більш складні проблемні мовні ситуації можуть бути створені за допомогою тез виступів для обговорення.

При розвиваючому навчанні також широко використовується проблемний виклад навчального матеріалу. Формою реалізації цього засобу є об'єднання проблемної бесіди з проблемним завданням. При подальшому вивченні фахових дисциплін дедалі більше уваги слід приділяти завданням, пов'язаним з використанням активної розумової діяльності студентів. Самостійне формулювання нових цілей, орієнтація в потрібних умовах їх досягнення, вибір відповідні засобів і способів вирішення завдання є тими ланками інтелектуальної діяльності, які надають навчальному процесу продуктивний, творчий характер. Досвід викладання іноземної мови свідчить, що у більшості викладачів наявний набір учбових задач, які містять елементи реальності і вимагають посилення інтелектуальної діяльності студентів. Як правило, такі завдання можуть бути розроблені, якщо ви правильно визначили мету, яку ви хочете

досягти, знаєте, які засоби повинні бути використані, і, нарешті, визначили спосіб дій для вирішення цього завдання.

Слід зазначити, що розвиваюче навчання, яке стимулює психічну і мовленнєву діяльність, яке генерує механізми та навички мислення і сприяє досягненню цілей розвитку, повинне використовуватися із врахуванням освітнього рівня студентів та їх реальних знань. Наприклад, не слід говорити зі студентам про їх плани на майбутнє, якщо вони не знають правил використання форми слів іноземної мови у майбутньому часі. Таким чином, процес викладання іншомовної мовленнєвої компетенції з точки зору розвитку освіти є формування гармонійно розвиненої творчої особистості, здатної логічно мислити, щоб знайти рішення у різних ситуаціях. Такі студенти можуть систематизувати, організувати та накопичувати знання, здатні до високої самосвідомості, саморозвитку, самокорегування. Розвиваюче навчання робить суттєвий внесок у формування і розвиток навичок спілкування іноземною мовою, розширює світогляд студентів, поглиблює знання структури мови, стимулює їх розвиток і самоудосконалення.

Використання на заняттях з іноземної мови технології розвиваючого навчання покращує мовну діяльність студентів, даючи студентам більше комунікативної свободи, розвиває здатність самостійно мислити і творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності, активізує пізнавальну здатність

студентів, розвиває у студентів самостійність у використанні іноземної мови, надає цьому творчу направленість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондарчук Ю. та ін. Удосконалення форм і методів навчання відповідно до вимог Болонського процесу. – К.: Вища школа, 2005

2. Бурденюк Г. Роль мультилінгвальної мовної особистості в процесі вивчення другого іноземного мови – *Analele Stiintifice ale Institutului de Stat de Instruire Continua*, Vol. 1- Кишинев, 2006 – 4с.

3. Вергасов В.М. Активізація пізнавальної діяльності студентів в Вищій школі.- Изд. Второе, Київ: Вища школа, 1985

4. Вієвська М., Красовська Л. Концептуальні аспекти формування сучасного спеціаліста. – К.: Вища школа, 2002

5. Витлін Ж.Л. Еволюція методів навчання іноземними мовами в ХХ столітті. // *Іноземні мови в школі*.- 2001.- №2- 26 с.

6. Давыдов В.В. Теорія розвиваючого навчання/ В.В.Давыдов. – М.: Интор, 1996 – 544с .

7. Колин К. Інформаційна глобалізація суспільства і гуманітарна революція./ К.Колин// *Alma mater*. – 2002.- №8

8. Колшанський Г.В. Лінгвокомунікативні аспекти мовної діяльності // *ІЯШ*.- 1985. -№ 1-24-27с.

9. Леонтьев А.Н. Діяльність. Свідомість. Особистість - М.,1975

10.Махмутов М.И. Организация проблемного обучения. – М.: Педагогика, 1977.

11. Яворська С. Методичні пошуки і знахідки на початку ХХ століття. – К.: Вища школа, 2004